YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (viides jaosto)
27 päivänä helmikuuta 1997 *

Asiassa C-220/95,

jonka Arrondissementsrechtbank te Amsterdam on saattanut tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 27 päivänä syyskuuta 1968 tehdyn yleissopimuksen tulkinnasta yhteisöjen tuomioistuimessa 3 päivänä kesäkuuta 1971 tehdyn pöytäkirjan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Antonius van den Boogaard

vastaan

Paula Laumen

ennakkoratkaisun tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 27 päivänä syyskuuta 1968 tehdyn yleissopimuksen (EYVL 1972, L 299, s. 32), sellaisena kuin se on muutettuna Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä 9 päivänä lokakuuta 1978 tehdyllä liittymissopimuksella (EYVL L 304, s. 1, ja yleissopimus, sellaisena kuin se on muutettuna, s. 77) sekä Helleenien tasavallan liittymisestä 25 päivänä lokakuuta 1982 tehdyllä liittymissopimuksella (EYVL L 388, s. 1), 1 artiklan 2 kappaleen tulkinnasta,

* Oikeudenkäyntikieli: hollanti.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja J. C. Moitinho de Almeida sekä tuomarit C. Gulmann, D. A. O. Edward, J.-P. Puissochet ja P. Jann (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: F. G. Jacobs,
kirjaaja: apulaiskirjaaja H. von Holstein,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Itävallan hallitus, asiamiehenään ulkoasiainministeriön suurlähettiläs F. Cede,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään oikeudellisen yksikön virkamies B. J. Drijber,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan van den Boogardin, edustajanaan asianajaja M. Wigleven, Amsterdam, Laumenin, edustajanaan asianajaja R. Th. R. F. Carli, Haag, sekä komission, asiamiehenään B. J. Drijber, esittämät suulliset huomautukset 24.10.1996 pidetyssä istunnossa,

kuultuaan julkisasiamiehen 12.12.1996 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Arrondissementsrechtbank te Amsterdam on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 14.6.1995 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 21.6.1995, tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 27 päivänä syyskuuta 1968 tehdyn yleissopimuksen tulkinnasta yhteisöjen tuomioistuimessa 3 päivänä kesäkuuta 1971 tehdyn pöytäkirjan nojalla ennakkoratkaisukysymyksen tämän yleissopimuksen (EYVL 1972, L 299, s. 32), sellaisena kuin se on muutettuna Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä 9 päivänä lokakuuta 1978 tehdyllä liittymissopimuksella (EYVL L 304, s. 1, ja yleissopimus, sellaisena kuin se on muutettuna, s. 77) sekä Helleenien tasavallan liittymisestä 25 päivänä lokakuuta 1982 tehdyllä liittymissopimuksella (EYVL L 388, s. 1, jäljempänä Brysselin yleissopimus), 1 artiklan 2 kappaleen tulkinnasta.

2 Tämä kysymys on esitetty van den Boogaardin ja Laumenin välisessä hakemusasiassa, joka koskee High Court of Justice of England and Walesin 25.7.1990 antaman tuomion täytäntöönpanomääräystä Alankomaissa.

3 Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että van den Boogaard ja Laumen avioituivat Alankomaissa vuonna 1957 siten, että heihin sovellettiin omaisuuden yhteisyyttä. Vuonna 1980 he tekivät, edelleen Alankomaissa, avioehtosopimuksen, jolla heihin sovellettava aviovarallisuussäännöstö muutettiin omaisuuden erillisyyttä koskevaksi. Vuonna 1982 he muuttivat Lontooseen. High Court myönsi heille avioeron 25.7.1990; tässä tuomiossa ratkaistiin myös Laumenin liitännäisesti esittämä vaatimus täysimääräisestä korvauksesta (full ancillary relief). Englantilainen tuomioistuin myönsi Laumenille, joka oli pyytänyt omaisuuskysymysten lopullista selvittämistä välittömin kertasuorituksin (clean break), oikeuden pääomitettuun

korvaukseen, jottei jatkuvalle elatusavulle olisi tarvetta. Lisäksi tuomioistuin katsoi, ettei alankomaalaisella puolisoiden omaisuuden eriyttämissopimuksella ollut mitään merkitystä sen ratkaisun kannalta.

4 Päätöksessään High Court katsoi, että Laumenin käyttöönsä tarvitsema pääoma oli yhteensä 875 000 Englannin puntaa (GBP). Osa tästä summasta eli 535 000 GBP katettiin hänen omalla varallisuudellaan, irtaimiston myynnillä sekä erään taulun ja erään kiinteistön luovutuksella. Jäännössumman eli 340 000 GBP englantilainen tuomioistuin velvoitti van den Boogaardin maksamaan Laumenille kertakorvauksena, johon lisättiin aiempina oikeudenkäyntikuluina 15 000 GBP.

5 Arrondissementsrechtbank te Amsterdamin puheenjohtajalle 14.4.1992 tekemällään hakemuksella Laumen pyysi elatusapua koskevien päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta 2 päivänä lokakuuta 1973 Haagissa tehdyn yleissopimuksen (jäljempänä Haagin yleissopimus) nojalla täytäntöönpanomääräystä englantilaiselle tuomiolle.

6 Arrondissementsrechtbankin puheenjohtaja hyväksyi 21.5.1992 tämän hakemuksen.

7 Van den Boogaard haki 19.7.1993 muutosta tähän täytäntöönpanomääräykseen.

8 Muutoksenhakuasiassa toimivaltainen Arrondissementsrechtbank te Amsterdam nosti esiin kysymyksen siitä, oliko High Courtin 25.7.1990 antamaa tuomiota pidettävä elatusapua koskevana, jolloin täytäntöönpanomääräyksen myöntäminen

oli ollut perusteltua, vai oliko tuomioita pidettävä aviovarallisuussuhdetta koskevana, jolloin täytäntöönpanomenettely ei voisi perustua Haagin yleissopimukseen.

9 Kansallinen tuomioistuin katsoi, että mainitulla tuomiolla oli sellaisia vaikutuksia asianosaisten välisiin omaisuussuhteisiin, ettei se voinut olla Haagin yleissopimuksen 1 artiklassa tarkoitettu elatusapuvelvoitetta koskeva päätös. Sen vuoksi kansallinen tuomioistuin katsoi, ettei täytäntöönpanomääräystä olisi saanut myöntää tämän yleissopimuksen perusteella. Kansallinen tuomioistuin otti seuraavaksi harkittavaksi kysymyksen siitä, voitaisiinko täytäntöönpanomääräys antaa Brysselin yleissopimuksen nojalla.

10 Brysselin yleissopimuksen 1 artiklassa määrätään seuraavaa:

"Tätä yleissopimusta sovelletaan yksityisoikeudellisissa asioissa, riippumatta siitä, millaisessa tuomioistuimessa niitä käsitellään. Erityisesti yleissopimusta ei sovelleta vero- tai tulliasioihin eikä myöskään hallinto-oikeudellisiin asioihin.

Yleissopimusta ei sovelleta:

1. luonnollisen henkilön oikeudelliseen asemaan, oikeuskelpoisuuteen tai oikeustoimikelpoisuuteen eikä myöskään aviovarallisuussuhteeseen, perintöön tai testamenttiin;

— —"

11 Brysselin yleissopimuksen 5 artiklassa määrätään seuraavaa:

"Sitä vastaan, jolla on kotipaikka sopimusvaltiossa, voidaan nostaa kanne toisessa sopimusvaltiossa:

1. — —

2. elatusapua koskevassa asiassa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, jossa elatusapuun oikeutetulla on kotipaikka tai asuinpaikka tai, jos asia liittyy jonkun oikeudellista asemaa koskevaan asiaan, siinä tuomioistuimessa, joka oman lakinsa mukaan on toimivaltainen tuossa asiassa, jollei toimivalta perustu ainoastaan toisen asianosaisen kansalaisuuteen;

— —"

12 Vielä on todettava, että Brysselin yleissopimuksen 57 artiklan 1 kappaleessa määrätään seuraavaa:

"Tämä yleissopimus ei vaikuta tuomioistuinten toimivaltaa tai tuomioiden tunnustamista taikka täytäntöönpanoa erityisillä oikeudenaloilla sääntéleviin sopimuksiin, joiden osapuolia tämän yleissopimuksen sopimusvaltiot ovat tai joiden osapuoliksi ne myöhemmin tulevat."

13 Haagin yleissopimuksen 23 artiklassa määrätään seuraavaa:

"Tämä yleissopimus ei estä vetoamista muuhun kansainväliseen sopimukseen, joka on voimassa sen valtion, jossa päätös on annettu tai sopimus tehty, ja sen valtion, jossa tunnustamista tai täytäntöönpanoa pyydetään, välillä tai viimeksi mainitun valtion lainsäädäntöön päätöksen tai sopimuksen tunnustamisen tai täytäntöönpanon saamiseksi."

14 Epävarmana Brysselin yleissopimuksen tulkinnasta Arrondissementsrechtbank te Amsterdam on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

"Onko englantilaisen tuomioistuimen tuomiota, joka joka tapauksessa koski myös elatusapua, pidettävä päätöksenä, joka koskee tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla tehdyn yleissopimuksen 1 artiklan 2 kappaleen johdantolauseessa ja 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla (myös) aviovarallisuussuhdetta, vaikka englantilainen tuomioistuin

a) velvoitti maksamaan elatusta pääomasuorituksena;

b) määräsi luovutettavaksi erään talon ja De Heemin maalaaman taulun, jotka tuomion mukaan kuuluivat aviomiehelle;

c) totesi nimenomaisesti, ettei avioehtosopimus ollut sitova;

d) ei selvittänyt, miten kohdassa c mainittu seikka on vaikuttanut sen päätökseen?"

15 Ennakkoratkaisukysymyksellään kansallinen tuomioistuin haluaa lähinnä selvittää, jääkö päätös, joka on annettu avioero-oikeudenkäynnissä ja jossa määrätään maksettavaksi kertakorvaus sekä siirtämään omistusoikeus tiettyyn varallisuuteen puolisolta toiselle, Brysselin yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle sen 1 artiklan 2 kappaleen 1 kohdan vuoksi sen vuoksi, että päätös koskee aviovarallisuussuhdetta, vai voidaanko Brysselin yleissopimusta soveltaa päätökseen sen vuoksi, että päätös koskee elatusapua. Kansallinen tuomioistuin kysyy yhteisöjen tuomioistuimelta myös sen seikan merkitystä, että alkuperäisen päätöksen tehnyt tuomioistuin on sivuuttanut päätöksessään avioehtosopimuksen merkityksen.

16 Aluksi on todettava, että suullisessa käsittelyssä väitettiin, että van den Boogaard olisi hakenut muutosta vasta Brysselin yleissopimuksen 36 artiklassa täytäntöönpanomääräystä koskevalle valitukselle määrätyn kahden kuukauden määräajan umpeuduttua. Tämä ei mitenkään vaikuta yhteisöjen tuomioistuimen toimivaltaan vastata ennakkoratkaisukysymykseen, koska vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yksinomaan kansallisen tuomioistuimen, jossa asia on vireillä ja joka vastaa annettavasta ratkaisusta, tehtävänä on kunkin asian erityspiirteiden perusteella harkita, onko ennakkoratkaisu tarpeen asian ratkaisemiseksi ja onko sen yhteisöjen tuomioistuimelle esittämillä kysymyksillä merkitystä asian kannalta (asia C-127/79, Enderby, tuomio 27.10.1993, Kok. 1993, s. I-5535, 10 kohta).

17 On myös huomattava, että julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksensa 24—29 kohdassa esittämistä syistä Haagin yleissopimuksen 23 artiklasta johtuu, että Haagin yleissopimus ei estä soveltamasta Brysselin yleissopimusta, jollei tämän 57 artiklasta muuta johdu.

18 Aviovarallisuussuhteen ja elatusavun käsitettä ei määritellä Brysselin yleissopimuksessa. Nämä kaksi käsitettä on kuitenkin pidettävä erillään, koska Brysselin yleissopimus koskee näistä ainoastaan elatusapua.

19 Tältä osin on täsmennettävä, kuten Schlosserin mietinnössä todetaan, että yhdenkään jäsenvaltion oikeusjärjestyksessä "puolisoiden väliset elatusapuvelvoitteet eivät perustu aviovarallisuussäännöksiin" (mietintö liittymissopimuksesta, joka on tehty Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla tehtyyn yleissopimukseen sekä sen tulkintaa yhteisöjen tuomioistuimessa koskevaan pöytäkirjaan, EYVL 1979, C 59, s. 71, 49 kohta).

20 Kuten julkisasiamies totesi ratkaisuehdotuksensa 54—62 kohdassa avioeroasioissa toimivaltaisella tuomioistuimella on Englannissa ja Walesissa laaja harkintavalta määrätä taloudellisista kysymyksistä. Tuomioistuin voi esimerkiksi velvoittaa maksamaan toistuvais- tai kertasuorituksia sekä määrätä siirrettäväksi tietyn varallisuuden omistus puolisolta toiselle. Siten tuomioistuimelle kuuluu määrätä samalla päätöksellä sekä avioliiton päättymisestä johtuvista aviovarallisuuskysymyksistä että elatusapukysymyksistä.

21 Koska englantilainen tuomioistuin voi avioeroasiassa määrätä nimenomaan yhdellä ja samalla päätöksellä sekä aviovarallisuuskysymyksistä että elatusapukysymyksistä, asianomaisen tuomioistuimen on erotettava aviovarallisuussuhdetta koskevat päätöksen kohdat kohdista, jotka koskevat elatusapua; tällöin on kulloisessakin yksittäistapauksessa otettava huomioon annetun päätöksen nimenomainen tarkoitus.

22 Tämä tarkoitus täytyy olla johdettavissa kyseisen päätöksen perusteluista. Jos niistä ilmenee, että suoritus on tarkoitettu kattamaan avustamisen tarpeessa olevan puolison elinkustannuksia tai jos kummankin puolison tarpeet ja maksukyky on otettu huomioon määritettäessä suorituksen suuruutta, päätös koskee elatusapua. Jos sitä vastoin suorituksella halutaan ainoastaan jakaa omaisuus puolisoiden kesken, päätös liittyy aviovarallisuussuhteeseen, eikä sitä voida tästä syystä panna

täytäntöön Brysselin yleissopimuksen perusteella. Päätös, jolla on nämä molemmat tehtävät, voidaan Brysselin yleissopimuksen 42 artiklan mukaisesti panna osittain täytäntöön, jos siitä ilmenee selvästi ne tarkoitukset, joita vastaavat päätöksessä määrätyn suorituksen eri osat.

23 Tältä osin on vailla merkitystä, että elatusapuvelvoite täytetään kertasuorituksena. Tällainenkin suoritusmuoto voi aivan hyvin liittyä elatusapuvelvoitteen täyttämiseen, jos maksettava pääoma on laskettu niin, että se takaa tietyn, ennalta määritellyn tulotason.

24 Esillä olevassa asiassa alkuperäisen päätöksen tehneen tuomioistuimen oli, kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 59 kohdassa korostanut, lisäksi ratkaistava, oliko puolisoiden väliset omaisuuskysymykset syytä selvittää heti lopullisesti (clean break) määräämällä maksettavaksi kertakorvaus toistuvaissuoritusten sijasta. On selvää, ettei se tapa, jonka alkuperäisen päätöksen tehnyt tuomioistuin on valinnut suorituksen toteuttamiseksi, voi muuttaa päätöksen tarkoitusta.

25 Myöskään se, että täytäntöönpantavaksi pyydetyssä päätöksessä määrätään myös tietyn omaisuuden siirtämisestä puolisolta toiselle, ei voi muuttaa päätöksen elatusapuluontoisuutta. Kyse on näet aina pääoman maksamisesta toisen puolison elinkustannusten kattamiseksi.

26 Vielä on todettava, että julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksensa 69—72 kohdassa esittämistä syistä englantilaisen tuomioistuimen toteamus, ettei se pitänyt avioehtosopimusta itseään sitovana, on luettava asiayhteydessään, eikä sillä missään tapauksessa ole merkitystä luokiteltaessa kyseistä päätöstä.

27 Siten ennakkoratkaisukysymykseen on vastattava, että avioero-oikeudenkäynnissä annettua päätöstä, jossa määrätään maksettavaksi kertakorvaus sekä siirtämään tietty omaisuus puolisolta toiselle, on pidettävä elatusapua koskevana päätöksenä, jolloin se siis kuuluu Brysselin yleissopimuksen soveltamisalaan, jos päätöksen tarkoituksena on kattaa puolison elinkustannuksia. Tältä osin on vailla merkitystä se, että alkuperäisen päätöksen tehnyt tuomioistuin on päätöksessään sivuuttanut avioehtosopimuksen.

Oikeudenkäyntikulut

28 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Itävallan hallitukselle ja Euroopan yhteisöjen komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto)

on ratkaissut Arrondissementsrechtbank te Amsterdamin 14.6.1995 tekemällään päätöksellä esittämän kysymyksen seuraavasti:

Avioero-oikeudenkäynnissä annettua päätöstä, jossa määrätään maksettavaksi kertakorvaus sekä siirtämään tietty omaisuus puolisolta toiselle, on pidettävä

elatusapua koskevana päätöksenä, jolloin se siis kuuluu tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 27 päivänä syyskuuta 1968 tehdyn yleissopimuksen, sellaisena kuin se on muutettuna Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä 9 päivänä lokakuuta 1978 tehdyllä liittymissopimuksella sekä Helleenien tasavallan liittymisestä 25 päivänä lokakuuta 1982 tehdyllä liittymissopimuksella, soveltamisalaan, jos päätöksen tarkoituksena on kattaa puolison elinkustannuksia. Tältä osin vailla merkitystä on se, että alkuperäisen päätöksen tehnyt tuomioistuin on päätöksessään sivuuttanut avioehtosopimuksen.

Moitinho de Almeida Gulmann Edward

Puissochet Jann

Julistettiin Luxemburgissa 27 päivänä helmikuuta 1997.

R. Grass

kirjaaja

J. C. Moitinho de Almeida

viidennen jaoston puheenjohtaja